

2002. – 176 с.

7. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : [навч. посіб.] / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.

8. Стоун Т. Управленческий учет / Т. Стоун ; [пер. с. англ. под ред. Н. Д. Эриашвили]. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 179 с.

9. Управленческий учет как составляющая часть единой учетной системы предприятия ; под. ред. Т. К. Киселева. – Запорожье : Запорожский гос. центр научно-технической и экономической информации, 2004. – 68 с.

10. Financial Accounting Standards Board (1985). Elements of Financial Statements. SFAC 6. FASB.

УДК 658:338.363

**Муха Р.А.,
аспірант***

Тернопільський національний економічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Постановка проблеми. Від промислового комплексу сьогодні безпосередньо залежить стан усієї економіки країни. Серед галузей промисловості провідне місце посідає машинобудування, оскільки воно тісно пов'язане з іншими видами економічної діяльності. Воно займається виробництвом машин та устаткування, які забезпечують виробництво товарів і послуг підприємствами інших галузей, стимулюючи тим самим їхній розвиток. Тому для подальшого інтенсивного розвитку всієї промисловості необхідно забезпечити достатньо високий рівень діяльності машинобудівної галузі.

До основних проблем розвитку машинобудівної галузі можна віднести: нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку; недостатній рівень платоспроможності товаровиробників, що негативно впливає на фінансово-економічний стан підприємств галузі; застарілість основних засобів базових підприємств галузі, які не оновлювались протягом останніх 15-ти років, що негативно впливає на конкурентоспроможність, якість та собівартість продукції; недостатність обігових коштів, недосконалість механізму середньо- та довгострокового кредитування; низький внутрішній попит на вітчизняну продукцію; відсутність реальних джерел фінансування, що призводить до унеможливлення реконструкції та технічного переоснащення підприємств галузі; відсутність фінансових механізмів та інструментів, що створюють зацікавленість в інноваціях, а також стимулюють науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи, як наслідок низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств; залежність вітчизняних підприємств від постачань вузлів, деталей та комплектуючих виробів з інших країн, насамперед з країн

СНД; значний відтік найкваліфікованіших інженерних і робітничих кадрів; недостатній контроль з боку держави за діяльністю монополістів і посередників, що призводить до значного зростання вартості матеріалів, енергоресурсів та комплектуючих виробів [2, с. 67].

Всі ці проблеми значною мірою впливають на сучасний стан функціонування машинобудівних підприємств. Першочерговим завданням є здійснення аналізу стану підприємств машинобудування, а як наслідок – визначити можливі шляхи покращення ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних аспектів діяльності підприємств машинобудування займалися багато науковців в Україні. Зокрема аспектам фінансового стану машинобудівних підприємств присвячені праці О. Г. Мельник, сучасного стану цих підприємств та їх діяльність в умовах кризи – Н. П. Карачина, М. К. Колісник, К. Е. Сміх, інноваційну діяльність цих підприємств досліджував А. П. Колесніков.

Особливістю розвитку машинобудування як і усіх галузей є його динамічність відповідно до змін ефективності розвитку ринку. У сучасних умовах кризи необхідне чітке дослідження важелів і напрямків її впливу на особливості розвитку машинобудівної галузі України.

* Науковий керівник: Гринчуцький В.І. – д.е.н., професор

Постановка завдання. Метою статті є проведення економічного аналізу і оцінки сучасного стану діяльності підприємств машинобудівної галузі та визначити шляхи її покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Машинобудування є комплексною галуззю, що об'єднує в собі автомобілебудування, сільськогосподарське, будівельно-дорожнє, тракторне машинобудування, суднобудування, хімічне, електротехнічне та енергетичне машинобудування, тощо. Воно покликане забезпечувати економічну систему якісною і ефективною технікою [3, с. 46].

За даними Держкомстату у машинобудівному комплексі обсяги виробництва основних видів продукції у 2009 році значно скоротилися і становлять 55,1 % у порівнянні з 2008 роком (табл. 1.) [3].

Таблиця 1

Динаміка індексів промислової продукції машинобудівної галузі, %

	Роки			
	2006	2007	2008	2009
Машинобудування	111,8	119,0	100,3	55,1
– виробництво машин та устаткування	102,9	103,0	98,2	62,4
– виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	110,7	129,1	93,2	71,8
– виробництво транспортних засобів та устаткування	119,1	130,0	105,7	42,1

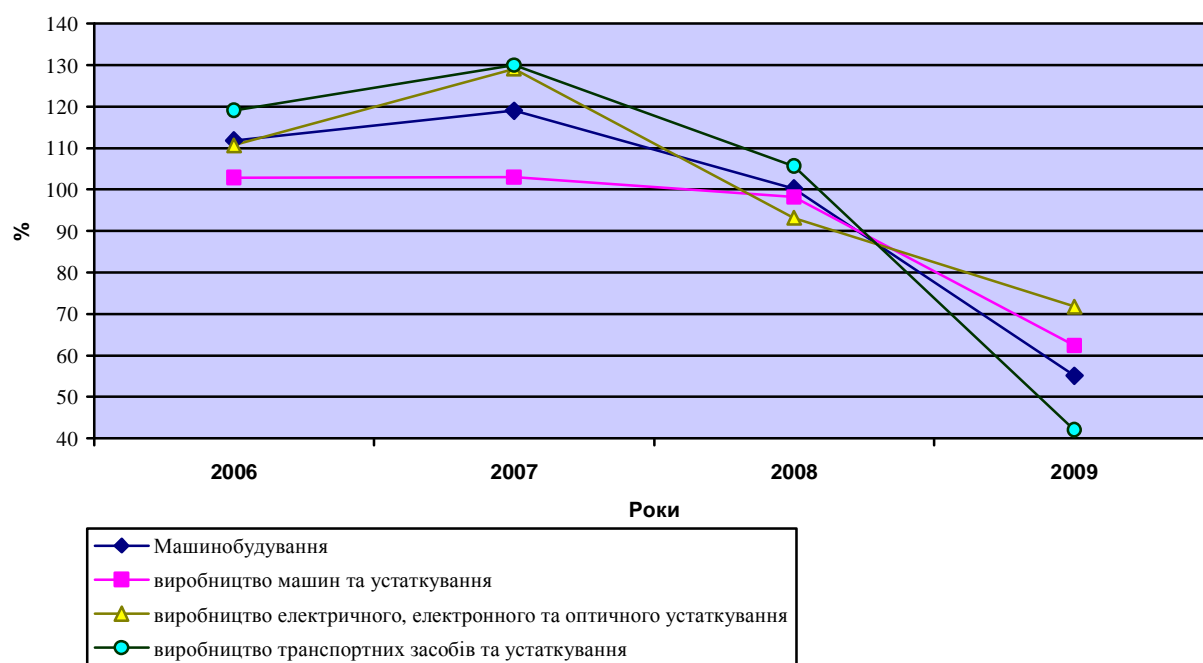

Рис. 1. Динаміка індексів виробництва машинобудування за 2006 – 2009 роки, %.

У період 2006-2007 р.р. обсяги виробництва продукції машинобудівної галузі збільшувалися. Про це свідчать індекси виробництва: в 2006 р. 11,8%, в 2007 р. 19%. Цю позитивну динаміку ми спостерігаємо і по підгалузях галузі.

Однак, починаючи з 2008 р. зростання обсягу виробництва машинобудівної продукції становив лише 0,3%, це пояснюється скороченням виробництва машин та устаткування на 1,8%, виробництва електричного, електронного та оптичного устаткування на 6,8%. Не зважаючи на загальне скорочення виробництва в промисловості, відбулося зростання виробництва транспортних засобів та устаткування на 5,7% у порівнянні з попереднім роком.

У 2009 р. спостерігаємо важку ситуацію у машинобудівній галузі, оскільки обсяги виробництва скоротилися майже вдвічі, або на 44,9%, а саме по підгалузях: виробництво машин та устаткування скоротилося на 37,6%, виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування – на 28,2%, виробництво транспортних засобів та устаткування – аж на 57,9%.

Аналізуючи стан галузі протягом останніх чотирьох років, можемо стверджувати, що обсяг реалізованої промислової продукції машинобудування у відсотках до всієї промисловості України коливається у межах від 10,6 до 13,7% протягом 2006-2009 р.р. (табл. 2) [4]. Ці показники значно не досягають рівня економічно розвинених країн світу.

За вибраний період максимальний обсяг реалізованої промислової продукції досягається у 2008 р. і становить 917035,5 млн.грн. Найбільший обсяг реалізованої продукції машинобудівної галузі в

2008 році – 121780,4 млн.грн. (13,3 % від загальної величини промислової продукції), темп росту становив 23,8% відносно попереднього року.

Таблиця 2
Обсяг реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування у 2006-2009 рр.
(у діючих цінах відповідного року), млн. грн.

Вид промислової діяльності	2006 р.		2007 р.		2008		2009 р.	
	Млн. грн.	% до підсумку	Млн. грн.	% до підсумку	Млн. грн.	% до підсумку	Млн. грн.	% до підсумку
Промисловість	551729,0	100	717076,7	100	917035,5	100	806550,6	100
Машинобудування:	68730,6	12,5	98339,9	13,7	121780,4	13,3	85833,0	10,6
– виробництво машин та устаткування	22423,2	4,1	30100,4	4,2	37271,5	4,1	34245,7	4,2
– виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	15510,3	2,8	21216,5	3,0	25580,5	2,8	24504,7	3,0
– виробництво транспортних засобів та устаткування	30797,1	5,6	47023,0	6,5	58928,4	6,4	27082,6	3,4

Однак найбільша питома вага обсягу реалізованої продукції машинобудування за 4 роки досягається у 2007 р. і становить 13,7% до загального підсумку промисловості. Темп росту до 2006 року становить 43,1%.

Найнижча питома вага галузі (10,6 %) і найнижчі за останні 3 роки показники обсягу реалізованої продукції (85833,0 млн.грн.) спостерігаються у 2009 р. Темп росту у цьому році знизився на 29,52%. Галузь досягла свого розвитку періоду 2006-2007 рр., коли показники реалізованої продукції коливалися від 68730,6 млн.грн. в 2006 р. до 98339,9 млн.грн. в 2007 р. Це пояснюється складною економічною ситуацією в країні та важким станом розвитку підприємств машинобудування.

У 2007 р. відбувся приріст обсягу реалізованої продукції машин та устаткування, виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування та виробництво транспортних засобів та устаткування на 34,2 %, 36,8 % та 52,7 % відповідно. У 2008 р., хоча питома вага машинобудівної галузі у промисловості дещо зменшилася та загалом спостерігається зростання по вказаних вище підгалузях на 23,8%, 20,6% та 25,3% відповідно. У 2009 р. ми спостерігаємо переломний період, оскільки відбувається зниження показника по всіх підгалузях на: 8,1%, 4,2% та 54,04% відповідно. Ми бачимо, що найбільше знизився показник обсягу реалізованої продукції підгалузі виробництво транспортних засобів та устаткування. Така складна ситуація галузі у 2009 р. пояснюється продовженням економічної кризи в Україні.

Для порівняння висновків про загальний стан машинобудування необхідно дослідити і фінансові результати машинобудівних підприємств (табл.3) [5].

Таблиця 3
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування у 2006-2009 р.р. , млн. грн.

Види промислової діяльності	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, млн.грн.			
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	січень-жовтень 2009р.
Промисловість	34699,6	43700,9	20243,2	-480,5
Машинобудування:	1916,9	5127,5	704,6	1765,2
– виробництво машин та устаткування	734,2	1434,2	918,8	1410,5
– виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	587,9	1347,9	224,5	1535,9
– виробництво транспортних засобів та устаткування	594,8	2345,4	-438,7	-1181,2

Оскільки фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування машинобудівних підприємств до 2007 р. включно є більшим вдвічі порівняно з 2006 р. при не такому значному зростанні фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування усієї промисловості, то можна зробити висновок про покращення діяльності даних підприємств. Однак з 2008 р. спостерігається різке зниження фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування, якщо по всій промисловості це зменшення спостерігалось майже в 2 рази, то по машинобудуванню ми бачимо ще гірші результати. Спостерігаємо зниження фінансових показників по машинобудуванню у

2008 р. майже в 7 разів, це відбулося за рахунок різкого погіршення стану фінансових результатів в усіх підгалузях машинобудування, а особливо у виробництві транспортних засобів та устаткування, де цей показник досягає від'ємних результатів і становить – 438,7 млн. грн. У 2009 р. спостерігається подальше падіння фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування, як загалом по промисловості, так і зокрема по галузях машинобудування, найгірші результати на виробництві транспортних засобів та устаткування.

Цікавим для аналізу є відсоток прибуткових підприємств у даній галузі економіки (табл. 4).

Таблиця 4

Підприємства, які отримали прибуток у 2006-2009 рр., %, млн. грн.

Види промислової діяльності	Частка підприємств які отримали прибуток							
	% до загальної кількості				Фінансовий результат, млн. грн.			
	2006р.	2007р.	2008р.	січень-жовтень 2009 р.	2006р.	2007р.	2008р.	січень-жовтень 2009 р.
Промисловість	65,3	66,6	60,9	51,8	45903,0	56956,9	70812	34302,6
Машинобудування:	66,7	69,2	63,6	52,6	3895,1	7137,4	7412,0	5939,3
– виробництво машин та устаткування	64,2	67,9	62,7	51,6	1478,3	2328,2	3062,5	2605,5
– виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	69,8	71,4	65,7	55,3	1124,7	1792,9	1787,9	2113,4
– виробництво транспортних засобів та устаткування	64,6	65,4	59,1	48,2	1292,1	3016,3	2561,6	1220,4

Як бачимо, починаючи з 2006 р. приблизно 66,7 % підприємств машинобудівної галузі отримують прибуток. Майже такий самий результат прибутковості спостерігається і в загальному підсумку до промисловості, тобто стан машинобудування відображає загальний стан усієї промисловості. Негативним є той факт, що близько 33,3 % підприємств протягом останніх років є збитковими. Така ситуація у сфері машинобудування виникла, оскільки з переходом до ринкових відносин підприємства машинобудівного комплексу працювали, використовуючи методи та наукові знання попередніх років, замість того, щоб акумулювати іноземний досвід та запровадити нові здобутки науки та техніки [6, с. 167].

Однак, починаючи з 2008 р. частка прибуткових підприємств поступово починає зменшуватися. У порівнянні з 2006 р. у 2007 р. кількість підприємств, які одержали позитивний фінансовий результат – поступово збільшилася як загалом по промисловості так і в машинобудуванні. Найбільша кількість підприємств (71,4%), які отримали прибуток припадає на підгалузь виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування, однак прибутку вони одержали найменше з усіх підгалузей у розмірі 1792,9 млн. грн. Найменша кількість підприємств, які одержали позитивний фінансовий результат припадає на виробництво транспортних засобів та устаткування, однак вони одержали найбільший по галузі фінансовий результат (прибуток) у розмірі 3016,3 млн. грн. У 2008 р. ситуація дещо змінюється. Кількість підприємств, які одержали прибуток у машинобудівній галузі значно зменшилася – на 5,6%. За січень-жовтень 2009 р. лише 48,2% підприємств з виробництва транспортних засобів та устаткування отримали позитивний результат у розмірі 2561,6 млн. грн.

Визначеними в межах даного дослідження проблемами розвитку підприємств машинобудування є:

- зменшення обсягу випуску інноваційної продукції;
- дуже повільний розвиток підгалузей машинобудування;
- погіршення показників ефективності функціонування підприємств цієї галузі;
- збільшення кількості суб'єктів господарювання, які одержують негативний фінансовий результат;
- підвищення зношеності основних засобів та відсутність механізму їх оновлення.

Висновки з даного дослідження. На сучасному етапі розвитку економіки України переважна частина машинобудівних підприємств характеризується слабкими позиціями на ринку, застарілістю технології виробництва та технічного складу, нераціональним використанням наявних виробничих потужностей, нестійким фінансовим станом (переважна частина машинобудівних підприємств є збитковими). Збереження збитковості господарської діяльності галузі свідчить про наявність ознак кризи, розбалансування внутрішнього механізму саморегуляції підприємств та потребу їхнього фінансового оздоровлення.

У таких умовах найважливішими завданнями керівників підприємств машинобудування є зміна стратегії, виведення роботи підприємства на якісно новий рівень, запровадження політики диверсифікації продукції та сфер діяльності, розширення асортименту й номенклатури продукції.

У сучасному кризовому становищі світової економіки новою стратегією підприємств машинобудівного комплексу має стати формування корпорацій у класичному розумінні цього слова, тобто злиття декількох підприємств в єдину компанію на певних умовах для уникнення банкрутства і краху.

Література

1. Карачина Н. П. Машинобудування України: сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку за умов економічної кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/VNULP/Management/2009_647/11.pdf
2. Мельник О. Г. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства: сутність та індикатори оцінювання [Електронний ресурс] – 2007., С. 46-51. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/natural/VNULP/Management/2007_606/08.pdf
3. Індеси промислової продукції // веб-сторінка Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Обсяги реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за 2001-2009 роки // веб-сторінка Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Фінансові результати діяльності підприємств за видами промислової діяльності // веб-сторінка Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Колісник М. К. Стан підприємств машинобудування в Україні і можливі шляхивиходу з кризи за допомогою стратегії інтеграції / Колісник М. К., Сміх К. Е. // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 163-173.
7. Вакульчик О. М. Корпоративне управління: економіко-аналітичний аспект / Вакульчик О. М. – Дніпропетровськ : Пороги, 2003. – 257 с.
8. Шифріна Н. І. Стан та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України / Н. І. Шифріна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – №29. – С. 394-315.

УДК 631.11

Мелимука І.М.,
аспірант*,
Львівський національний аграрний університет

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК НОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПОРЕФОРМЕНІЙ ПЕРІОД

Постановка проблеми. Під час здійснення аграрної реформи в Україні відбулися докорінні зміни в системі соціально – економічних відносин на селі та в організації сільськогосподарського виробництва. Було проведено реформування майнових відносин власності, земельну реформу, відбулися організаційно – правові перетворення колективних сільськогосподарських підприємств в агроформуваннях ринкового типу, одержали розвиток орендні відносини, започатковано розвиток фермерства.

Важливу роль у здійсненні пореформеного розвитку сільського господарства відіграв Указ Президента України від 3 грудня 1999 року “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” та положень “Земельного кодексу України”, прийнятого у жовтні 2001 р. На даному етапі процес ринкових перетворень в сільському господарстві триває, тому важливо забезпечити процес адаптування новоутворених організаційно-правових форм господарювання до умов регульованої ринкової економіки і досягнення стандартів конкурентоспроможного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні більшість наукових досліджень пов’язані з питаннями реформування сільськогосподарських підприємств, які вказують на те, що процес реструктуризації є складовою частиною організаційного розвитку господарюючого суб’єкта,

* Науковий керівник: Березівський П.С. – д.е.н., проф.